

DRŽAVNI ARHIV U SPLITU

SUMARNI INVENTAR

**SPECIJALNI SUD ZA DALMACIJU
(TRIBUNALE SPECIALE DI DALMAZIA)**

1941-1943

Broj fonda: HR DAST 602

Izradila: Bruna Horović-Vuković

Split, 2008.

SADRŽAJ

1. IDENTIFIKACIJA: Oznaka/signatura; Klasifikacija; Naslov; Vrijeme nastanka gradiva; Razina opisa; Količina.....	3
2. KONTEKST: Naziv stvaratelja; Upravna povijest; Povijest arhivskoga fonda; Način preuzimanja ili predaje.....	4
3. SADRŽAJ I USTROJ: Sadržaj; Odabiranje, izlučivanje, rokovi čuvanja; Dopune; Plan sređivanja.....	6
4. UVJETI DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA: Uvjeti dostupnosti; Uvjeti objavljivanja ili umnožavanja; Jezik i pismo; Tvarne značajke; Obavijesna pomagala.....	6
5. DOPUNSKI IZVORI: Dopunski izvori; Bibliografija.....	7
6. NAPOMENE: Napomena.....	8
7. KONTROLA OPISA: Napomena; Pravila i konvencije izrade opisa; Nadnevak opisa.....	8
INVENTARNI POPIS SERIJA I PODSERIJA.....	9
OPIS SERIJA I PODSERIJA.....	10

1. IDENTIFIKACIJA

1.1. Oznaka / signatura:

HR DASt 602

1.2. Klasifikacija:

B.4.

1.3. Naslov:

Specijalni sud za Dalmaciju, 1941.-1943.
(Tribunale Speciale della Dalmazia)

1.4. Vrijeme nastanka gradiva:

1941. – 1943.

1.5. Razina opisa:

fond

1.6. Količina:

2 kutije; 0,2 m/d

2. KONTEKST

2.1. Naziv stvaratelja:

Tribunale straordinario della Dalmazia (11.10. - 13.11.1941.) Izvanredni sud za Dalmaciju
Tribunale speciale della Dalmazia (24.10.1941. - rujan 1943.) Specijalni sud za Dalmaciju

2.2. Upravna povijest

Nakon što su potpisani Rimski ugovori u svibnju 1941. godine već 7. lipnja 1941. zakonom je Dalmacija direktno pripojena Kraljevini Italiji. Odmah je osnovano Namjesništvo za Dalmaciju, a teritorij podijeljen na tri provincije. Osim uprave, uskoro je ustanovljeno i sudsko ustrojstvo, osobito ono vojno. Još u svibnju 1941. objavljen je Mussolinijev oglas kojim naređuje da “vojni ratni sudovi kod trupa koje vrše zaposjedanje, presuđuju po krivicama predviđenim vojnim krivičnim zakonom i talijanskim općim krivičnim zakonom.

22. srpnja 1941. Mussolini izdaje naredbu kojom se osniva Ratni vojni sud II. Armije u Šibeniku.

Ukazom guvernera Bastianinija od 11. listopada 1941. formiran je “Izvanredni sud za Dalmaciju” (Tribunale Straordinario della Dalmazia) koji se sastojao od predsjednika i dva suca oficira. I funkciju tužitelja vršio je oficir vojske ili MVSN-a (Milizia volontaria della sicurezza nazionale). Presude su se izvršavale bez ikakvog pravnog lijeka. U nadležnost suda spadalo je: izricanje smrtne kazne za izvršenje ili pokušaj atentata, za svaki napad počinjen iz političkih razloga, napad na državno ustrojstvo, za pustošenje, za osnivanje organizacija i upravljanje komunističkim udruženjima i za pripadnost njima. Zadaća suda bila je da putuje po anektiranoj Dalmaciji pa je sjedište suda određivao predsjednik suda koji je sazivao sud i zakazivao suđenje.

Izvanredni sud za Dalmaciju ukinut je u studenom 1941. godine. Njegovu funkciju, sa još širom nadležnošću, na osnovi Mussolinijeve naredbe od 24. listopada 1941., preuzeo je Specijalni sud za Dalmaciju (Tribunale speciale della Dalmazia). Ova odredba objavljena je u Gazzetta ufficiale od 28. listopada 1941. U njegovu nadležnost spadalo je suđenje o prekršajima predviđenima Mussolinijevom naredbom od 3. listopada 1941., a koji su izvršeni na području anektirane Dalmacije od osoba koje nisu pripadale Državnoj oružanoj sili. Proširene nadležnosti odnosile su se na izricanje smrtne kazne zbog nedozvoljenog posjedovanja vatrenog oružja, zbog dizanja cijena, robe i njezinog skrivanja, zbog raznih oblika antidržavnih manifestacija. Kazna

HR DAST 602 – Specijalni sud za Dalmaciju (1941.-1943.)

robijanja izricala se za širenje antitalijanske propagande, za rad i štetu nanесenu interesima Talijana, ili za njihovo vrijeđanje. Specijalni sud bio je organiziran slično vojnim sudovima. Četiri suca i predsjednik suda bili su viši oficiri talijanske vojske i policije, a svake godine ih je imenovao namjesnik. Prvu takvu odluku donio je namjesnik 13. studenog 1941. o sastavu Specijalnog suda. Za predsjednika imenovao je generala Vergana Ernesta Maggioru, a za suce generala Massima De Castiglioniја, pukovnika Ennija De Vecchija, potpukovnika Luigija Bellosija, potpukovnika Azelija Durantija te majora Pietra De Vecchija.

Za sjedište Specijalnog suda određen je Zadar, a predsjednik suda mogao je narediti dekretom da se rasprava održi i u mjestu izvan sjedišta. Tako je sud zasjedao uglavnom u pravilu u Šibeniku. Za funkcioniranje Specijalnoga suda važile su odredbe vojnog krivičnog zakona koje su se odnosile na vojne armijske sudove. Stoga je vrlo mala razlika između ovoga suda i Ratnoga vojnog suda u Šibeniku. Prvi je sudio osobama koje nisu pripadale oružanoj sili, a drugi upravo njima.

2.3. Povijest arhivskoga fonda

Gradivo fonda Specijalni sud za Dalmaciju prikupljano je u Državni arhiv u Splitu u dva navrata, u sklopu fonda Vlada za Dalmaciju.

Odlukom Skupštine kotara Split 30. siječnja 1965. godine osniva se Centar za historiju radničkog pokreta sa sjedištem u Splitu s ciljem prikupljanja dokumentarne građe koja se odnosi na povijest revolucionarne borbe u Dalmaciji. Rješenjem Skupštine općine Split 15. travnja 1968. ovaj se centar spaja s Muzejom narodne revolucije Split u jedinstvenu ustanovu pod nazivom Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije – Split.

1. kolovoza 1989. Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije pripojen je Muzeju narodne revolucije bez dokumenta o primopredaji.

2.4. Način preuzimanja ili predaje

Kada je ukinut Muzej narodne revolucije Split, građu bivšeg Instituta preuzeo je tadašnji Povijesni arhiv Split, 15. svibnja 1995. godine, prema zapisniku od 17. siječnja 1997., UZ pod rednim brojevima 363/364/371 (stranica broj 244 Knjige primljene arhivske građe 1952.-2003.). Dio te građe odnosio se na fond Talijanska okupatorska vojska, od 84 kutije i 12 svežnjeva. Ovaj fond pripojen je fondu pod nazivom Governo della Dalmazia od 4 kutije koji je u Državni arhiv u Splitu predan po službenoj dužnosti 1959. godine od Jadranskog instituta HAZU, bez zapisnika, UZ pod rednim brojem 37 (stranica br. 30 Knjige primljene arhivske građe 1952.-2003.).

3. SADRŽAJ I USTROJ

3.1. Sadržaj

Gradivo fonda sastoji se od biografskih kartona osuđenika i spisa vezanih za parnice protiv optuženih osoba.

3.2. Odabiranje, izlučivanje i rokovi čuvanja

Gradivo ovoga fonda sačuvano je nepotpuno. Čuva se trajno.

3.3. Dopune

Ne predviđa se daljni porast gradiva.

3.4. Plan sređivanja

Gradivo fonda je izdvojeno od nekadašnjeg fonda Vlada za Dalmaciju, budući da se radi o različitim stvarateljima. Fond je vrlo necjelovit i rasut, bez ikakvih knjiga. Jedini pokazatelj koji nam je donekle ukazao na prvobitan red jesu protokolarni brojevi Općeg registra parnica. Svi spisi (obavijest o branitelju, optužnica, presuda...) nose isti taj broj za jednu parnicu. Stoga su spisi poredani prema rastućem broju, kronološki.

4. UVJETI DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA

4.1. Uvjeti dostupnosti

Gradivo ima status javnog arhivskoga gradiva.

Dostupno je sukladno Pravilniku o korištenju arhivskoga gradiva i Pravilniku o radu čitaonice Državnog arhiva u Splitu.

4.2. Uvjeti objavljivanja ili umnožavanja

Dozvoljeno je sukladno Pravilniku o korištenju arhivskoga gradiva i Pravilniku o radu čitaonice Državnog arhiva u Splitu.

4.3. Jezik i pismo u gradivu

Talijanski jezik. Latinica.

4.4. Tvarne značajke i tehnički uvjeti

Papir, fotografije, paus-papir. Mehanička i biološka oštećenja uzrokovana su metalnim spajalicama.

4.5. Obavijesna pomagala

Ovaj sumarni inventar.

5. DOPUNSKI IZVORI

5.1. Dopunski izvori

U Muzeju grada Šibenika čuva se tematska zbirka Gradivo iz razdoblja II. svjetskoga rata, među kojom se nalaze spisi Specijalnoga suda za Dalmaciju.

5.2. Bibliografija

Neva Žurić-Scotti: Talijanska okupacija Dalmacije 1941-1943., Split 1979.

Walter Burella: L'occupazione italiana della Dalmazia 1941-1943: problemi interpretativi, Università degli studi di Trieste, 2000.

Drago Gizdić: Dalmacija 1941, Zagreb 1959.

Drago Gizdić: Dalmacija 1942, Zagreb 1959.

Drago Gizdić: Dalmacija 1943, Zagreb 1962.

Giornale ufficiale del Governo della Dalmazia, godišta 1941, 1942, 1943.

Corriere Ufficiale del Commissariato Civile della Dalmazia, Split svibanj 1941.

6. NAPOMENE

6.1. Napomena

Vrlo malo spisa je sačuvano čiji je stvaratelj Izvanredni sud za Dalmaciju, a kako je Specijalni sud za Dalmaciju samo nastavak rada onog prvog, odnosno njegov je pravni sljednik, čitavo gradivo smo stavili u isti fond.

7. KONTROLA OPISA

7.1. Napomena arhivista

Sumarni inventar izradila je Bruna Horović-Vuković.

7.2. Pravila ili propisi

ISAD (G), Opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva, II izdanje, Zagreb 2001.

7.3. Nadnevak izrade opisa

listopad 2008.

HR DASt 602 – Specijalni sud za Dalmaciju (1941.-1943.)

INVENTARNI POPIS SERIJA I PODSERIJA

<i>Tehn. jed.</i>	<i>Naziv arhivskoga gradiva</i>	<i>Broj/oznaka spisa</i>	<i>Razdoblje</i>
1.	1. Kartoni osuđenika	A – Ž, 255 komada	1942.
2.	2. Spisi		1941.-1943.
	2.1. Ured Vojnog tužitelja – privođenje optuženih	98/41-836/42	1941.-1942.
	2.2. Parnični spisi	4/41-959/43	1941.-1943.
	2.3. Pisarnica – popisi parnica		1941.-1943.
	2.4. Izvanredni sud za Dalmaciju, kopija presude		14.10.1941.
	2.5. brzojavi		1942.-1943.
	2.6. Razno		1941.-1943.

HR DAST 602 – Specijalni sud za Dalmaciju (1941.-1943.)

OPIS SERIJA I PODSERIJA

HR DAST 602/1. Kartoni osuđenih

1942. godina

serija

Kartoni su poredani abecedno, po prezimenima osuđenika, od A do Ž. Ima ih 255 komada. Kartoni nose osobne podatke osuđenika, broj općeg registra, datum presude, sud koji je donio presudu, zločin (koji, kada i gdje je počinjen).

HR DAST 602/2. Spisi

1941. - 1943.

serija

Ova serija je podijeljena na šest podserija:

HR DAST 602/2.1. Ured Vojnog tužitelja – privođenje optuženih

1941. - 1942.

podserija

Radi se o dopisima koje Ured Vojnog tužitelja šalje komandama karabinjera i na znanje Direkciji sudskih zatvora u Šibeniku. Predmet dopisa je dovođenje optuženih na saslušanje pred sucem Specijalnog suda. Svaki dopis nosi ime i prezime optuženoga te datum saslušanja.

Protokolarni brojevi su rastući, ali nepotpuni od 98/41 do 836/42.

HR DAST 602/2.2. Parnični spisi

1941. - 1943.

podserija

Spisi pojedinih parnica koje su se vodile protiv domaćeg stanovništva, rasuti su i necijeloviti.

HR DAST 602 – Specijalni sud za Dalmaciju (1941.-1943.)

Poredani su kronološki te po protokolarnom broju, koji je rastući, a obnavlja se početkom nove godine. Za 1941. godinu brojevi idu neredovito od 4/41 do 168/41; za 1942. godinu od 5/42 do 1140/42 te za 1943. godinu od 65/43 do 959/43. Svaki spis ima isti protokolarni broj za istu optuženu osobu. Pod istim brojem nalaze se uglavnom ovi spisi:

- ured kancelarije šalje obavijest odvjetniku da je imenovan za branitelja u određenoj parnici te javlja datum rasprave;
- vojni tužitelj šalje službenu molbu predsjedniku suda da izda dekret o pozivu na sud;
- Ured ročišta izdaje službeni dekret o pozivu na sud u kojem predsjednik suda naređuje da se optuženi pojavi na ročište u određeni dan i sat

Po predmetima je vrlo malo sačuvanih presuda.

HR DAST 602/2.3. Pisarnica – popisi parnica

1941. - 1943.

podserija

Rasuti spisi pisarnice – popisi parnica po danima. Svaki popis ima ime i prezime optuženih, njihov zločin, ime branitelja. Popisi nisu cijeloviti, 24. rujna 1941. / 17. studenog 1942. te za dane 20., 26. i 29. ožujka 1943.

HR DAST 602/2.4. Izvanredni sud za Dalmaciju, kopija presude

1941. godina

podserija

Tri kopije presude Izvanrednoga suda za Dalmaciju od 14. listopada 1941. kojom su Josip Mrduljaš i drugi osuđeni na smrt streljanjem.

HR DAST 602/2.5. Brzozjavi

1942. - 1943.

podserija

Radi se o blokovima uvezanih fonograma; četiri bloka: dva su odlazni brzozjavi 15. siječnja – 10. ožujka 1943. te 17. lipnja – 29. kolovoza 1943.

HR DASt 602 – Specijalni sud za Dalmaciju (1941.-1943.)

Dva bloka su uvezani dolazni brzojavi:

15. siječnja – 14. studenog 1942. te veljača – kolovoz 1943.

HR DASt 602/2.6. Razno

1941. - 1943.

podserija

Rasuti spisi koji se ne mogu uvrstiti u neku od formiranih serija:

plakat na kojem se obavještava da je sud osudio Poglayena Giacoma, bez godine

nekakav popis iz 1941. godine

potvrda Židovske zajednice u Splitu iz siječnja 1943.